

YAVUZ SULTAN SELİM NASIL PADİŞAH OLDU *

Çağatay Uluçay

Şehzade Korkud'un saltanat hırsı ve öldürülmesi

Bu sıralarda *Saruhan* ve *Aydın* sancakları beyi olan Korkud, ötedenberi padişahlıkta gözü olmadığını söyler dururdu. Fakat hadiselerin cereyanı, Sultan Ahmed gibi onun da padişah olmak arzusunda bulunduğunu gösterdi. Şehzade Korkud, Sultan Ahmed'in üzerine yürüyeceğini iddia ederek sancaklardan etrafına büyük bir kuvvet toplamıştı. Sultan Ahmed'in *Konya'yı* zaptı ve Yavuz Selim'in babasına yenilip *Keefe*'ye çekilmesi üzerine zemini müsaid buldu. Çünkü iki şehzade de gözden düşmüş, *Şehinşah* da ölmüştü. Bu yüzden haremde ve divanda bulunan taraftarları, bu fırsattan istifade etmesi için Korkud'u teşvik ve tahrik ettiler. Korkud Mihaliç'dan, Ahmed ve Selim gibi ordusuyla değil, yanında lalası olduğu hâlde âni *İstanbul'a* üç gemi ile geliverdi. 30 Mart 1912 (12 Muharrem 918). Yeniçeri odaları yanında bir mescide kondu, ertesi gün *Yazıcı Kemal'in* evinde misafir edildi⁵⁴.

Korkud'un İstanbul'a gelmesi: Korkud, *Mihaliç'dan*, lalası ile beraber, ve yanında yeniçerilere dağıtmak üzere 20 bin filori bulunduğu halde, gelişinin ertesi günü, *Yeniçeri ağası* ve

* Bu makalenin baş kısmı, *Tarih Dergisi*, sayı 9 ve 10 da neşrolunmuştur.

⁵⁴ Rumeli beylerbeyi Hasan Paşa'nın «Bende-i fakir Hasan» imzalı, tarihsiz, Yavuz'a gönderdiği arzıda şöyle denilmektedir: «... Devletlü hüdâvendigârdan gelen gulâm ile kelîmat olunurken Sultan Korkud İstanbul'a geldi, Yeniçeri mescidi'nde kondu bir gece anda oldu ertesi Yazıcı Kemal'in evinde kondardular Nöbetçi iki yaga başı hizfederler deyü cevap ettiler Öyle olsa ben kulunun Allâh u taalâ hazretleriyle devletlü padişahdan gayri kimesnemiz yokdur devletlü padişahın ma'lûmudur padişahların âl ü hilesi çok olur, mecmu'-ı Rumeli'nin hod ümmizi tamam padişahdadur Tamam piş ü pesti tafakkus olanub ihtti-gat üzere olasız ma'lûmanuzdur sâbika ne derecede hile dâmin kurmuşlardı» (Topkapı Sarayı Arşivi E. nr. 6420).

on yaya başı ile bir toplantı yaptı. Onlara ba'zan kardeşiyle ittifakı olduğunu, ba'zan da müslümanlar arasında kan dökülmesi için geldiğini söyledi. Getirdiği paraların tamamını dağıttı ve ocağa sığındığını, hayatını korumalarını rica etti. Yaya başılar onun bu ricasını kabûl ettiler ve misafir bulunduğu konağın kapısında iki yaya başıya nöbet beklettiler⁵⁵.

Korkud'un ansızın *İstanbul'a* gelmesi, halkı ve *yenicherileri* hayrete düşürdü. Çünkü herkes üç gün evvel başbuğluk emri gönderilen Yavuz'u bekliyordu. Onun yerine *Korkud'un* gelmesi halk ve *yenicherileri* şüpheye düşürdü. *Korkud'un* yaya başılar ve *yenicherilerle* konuşması faydadan hâli kalmadı, bâzı ocak halkını kendi tarafına geçirdi. Fakat Yavuz'un taraftarları, daha kurnazca davrandılar, ocak ileri gelenlerine ittifaklarını hatırlattılar ve bu suretle ocağın, Yavuz tarafında kalmasını sağladılar⁵⁶.

⁵⁵ Tarihsiz olup, «Mine'd-dâi-i sâdik» imzası ile, padişahın hocasına yazılması muhtemel olan mektubda şunlar yazılıdır: «... Mübarek şehri-i Muharremin dokuzuncu günü idi ki, Hazret-i Hüdâvendigâr devletlü Bey hazretlerine asâkir-i mansûre serdarlığın himmet eyleyüb ber-vechi isti'cal gelmek emreyletiklerinden sonra devletiyle anların gelmelerine halk mantazur ve müterakkib iken Sultan Korkud Mihalic'den (مخاليج) üç gemi dutub birisine lalasıyle kendüleri girüb ve birisine atları girüb ve birisine dahi nukud cinsinden üç katar deve gükü sanduklar koyub şehri-i mezkûran on ikinci günü fû'eten gelüb mahruşa-i İstanbul'a girüb *yenicheriler* odaları yanında bir mescide nüzûl ettiler. Halk arasında hayli iztirab vaki' oldu. Ol gün *yenicheri* oğasının gönderüb merham Mevlâna Kestellu evine da'vet olundu, icâbet eylemeyüb gelmediler. *Yenicheriler* odasında gattılar. İkinci gün divan eyleyüb tekrar gönderüb ol evlere getirüb yaya başılarından on kişi müekkil koyub hıfz ettirdiler. Gâhi karındaşım ile ittifakım vardır deyüb, gâhi arada müslümanlar helâk olmasınlar deyü geldim, derlermiş. Kendü halleri gibi kelimatı dahi perişan naklolunur amma kul tâifesi yine ahî-i sâbıklarında mukarrerlik gösterüb ve bunların geldüğün iştirmekle Bey hazretleri gelmiye deyü iztirab çekerler. Banda olan muhlis bendelerin re'yleri budur ki gelmede isti'cal olunub kul tâifesi iztirabdan tahlis oluna... Sultan Korkud mahremlerinden ba'zı kendü dostlarına haber verüb kul tâifesine ata eylemek için yirmi bin florintiz vardır, demiş ve yukarıdan beyimize âdem ile mektub gelüb saltanat sevâsın edermişsin, deyü istima' olundu Eşer vâki' ise bilmiş olası Elbet üzerine varurun demiş bayimiz dahi ol gelen âdemi Mihalic'e bile götürüb onda hil'at verüb kendüler onun muvazehesinde gemiye girüb benî ü; günde İstanbul'da *yenicheriler* odalarında bileler deyü cevap verüb gönderdi demiş...». Mektubun altındaki imza yerinde (M) ve (F) harfleri var. Topkapı Sarayı Arşivi E. nr. 4744.

⁵⁶ «Muhibbi'l-fakir Hacı Mehmedü'l-hakir» imzası ile, İskender Ağa'ya

Rumeli beylerbeyi *Hasan Paşa*, Yavuz'a bir mektup yazarak, bütün Rumeli kuvvetlerinin emrinde olduğunu arzyletti⁵⁷. Diğer taraftan *yenicheri ağası*, *sekbân başıy* 3000 kişilik kuvvetle Yavuz'a gönderdi ve kendisinin *yenicherileri* emri altında tutmak için kaldığını bildirdi⁵⁸. Bu suretle Yavuz'a emniyet geldi. Taraftarlarının süratle *İstanbul'a* gelmesi ricası üzerine yola çıktı.

İstanbul'da bulunan ve ocağı, lehine çevirmeğe uğraşan *Korkud* Nisan'ın altısında, divanda babası tarafından kabûl edildi. Sarayın orta kapısında divan azaları tarafından karşılandı ve selâmlandı. *Korkud* babasının yanına girince el ve eteklerini öperek, suçlarının affedilmesini rica etti. *İstanbul'a* günâhlarımı affettirmek, ellerinizi öpmek bir de müslümanların kanı dökülmesin diye geldim, dedi. Bununla beraber *Sultan Ahmed'den* korktuğunu, bir gün üzerine saldıracağını, karşı koyarsa, iki taraf arasında harb çıkacağını bu miyanda bir çok suçuzların öleceğini sözlerine ilâve etti. Daha birçok söyleyecekleri olduğunu, fakat bu hususların arızasında yazılı bulunduğunu ileri sürerek koyundan çıkardığı bir kâğıdı babasına takdim etti ve daha sonra huzurdan çıktı⁵⁹.

yazılan mektubda aşağıdaki satırlar kayıtlı idi: «... İmdi amma Sultan Korkud eğlenmeyüb iztirab ve kargaşa ve vesvese bir oyalub ترجمه olacak bende-i ehîbanın her birine buluşub bu ne iştir ki ettinüz dün bir kazıygeyi sa'y eyler ve rayygetlerle surete getirüb bu gün bu devletlûya aranız almadan ne garaz ettünüz Şimdik ol sahib-i saadet bunu işidüb muvazaa hamledüb tevakkuf ede Dahi bed ahvâhî! (الحوائل) meyian bulub fitneler peyda kulub şerr-i mekrigle bu kişiyi beklediler. Anadolu'ya gidesiz? ve bu devletlü götüri? Rumelin kabz ve bast tutub berrden ve bahirden cemi' cevânbınız hisar edicek ne etseniz gerektir işin sonun fikredin, deyü bir nice bunun emsâli kelimâta her birin himmetiniz ile tazeleyüb tâife arasında söylettikte himmetiniz ile avn-i ilâhi yetişüb hayra dönmüştür. Lâkin gerü ihtiyat hâli olunmayub hizmet te'hir olundu...». Bu vesikâın tarihi yoktur. Topkapı Sarayı Arşivi E. nr. 8327.

⁵⁷ Bu makalenin 54 nr. lu notuna bakınız.

⁵⁸ Bk. Tarih Dergisi, Aynı makale, not 20.

⁵⁹ Tarihsiz ve imzası olmayan, Defterdar Hasan Bey'e yazılan mektubda gönderilecek iki adamın 21 Muharrem (4 Nisan) gecesi geldiği kendisi ile konuştuğu yazıldıktan sonra *Korkud'un* durumu şöyle izah ediliyor: «... Mah-i mezkûran on dokuzuncu günü ki ahâr divan idi Korkud Bey, pişkeş ile gelüb el öptü Amma divana geldüklerinde paşalar ve beylerbeyiler sarayın orta kapısı önündek karşı varub istikbâl ettiler Her an ol arada ayağın durub erkândan ve gayriden el öpmegenler el öpüp ba'dehu paşalarla hüdâvendigâr hazretlerinin hazar-ı şeriflerine varub paşalar taşra çıkub bir ân kapucu başları oturdığı

Korkud, babası ve devlet adamlarından — taraftarları hariç — İstanbul'a gelişinin hakiki sebebini gizlemiş bulunuyordu. Buna mukabil ocak içinde büyük faaliyet göstermiş, para dağıtmak suretiyle bâzılarını elde etmeğe dahi muvaffak olmuştu. Fakat ileri gelen *ocak ağalarının* mukavemeti karşısında, kendi arzusile harekete ocağı kandıramamış, bu suretle durumun ne hâl alacağını takib için *Selim'i* beklemek zorunda kalmıştır.

Yolda olan Yavuz Sultan Selim, adamları vasıtası ile *Korkud'un* çalışmalarını adım adım takib etmiş, önlenmesi için gereken direktifleri vermiştir. *Korkud*, İstanbul'a gelen Yavuz'un hem karşılanma ve hem de cülûs merasiminde bulundu. Yavuz, *Korkud'a* icabeden saygı ve sevgiyi gösterdi. Ona rahat durduğu müddetçe müreffeh ve mes'ut yaşayacağını, arzularının yerine getirileceğini bildirdi. *Korkud*, aralarında yapılan anlaşmaya sâdik kalacağına söz verdi ve *Manisa'ya* döndü.

Korkud'un şüphe uyandıran hareketleri: Fakat *Korkud* endişeliydi. Saltanatı kaçırdığına üzülüyordu. Günün birinde Yavuz'la arasının açılacağından korkuyordu. Bu yüzden amcası *Cem* gibi, yabancı memleketlere kaçmak için çevresinde basamak noktaları aradı ve bunu da buldu. Burası Ege Denizi üzerinde, sancağına yakın, kaçmağa çok elverişli, *Midilli adası* idi. Daha İstanbul'dan ayrılır ayrılmaz, *Yavuz'dan* Midilli'yi istedi. Yavuz Sultan Selim, babası ile konuştu, *Korkud'un* bu isteğini yerine getirmedi⁶⁰. Esasen *Korkud*, evvelce *Mısır'a* kaçtığı gibi,

gerde oturub Korkud Bey iç ağalar hazurunda hüdâvendigâr hazretlerinin yed-i şeriflerin ve mübârek dizlerin ve andan sonra pâ-y-i lâtiplerin öpüp elhamdülilâh saadetlü yüzün görmek müyesser oldu demiş Mukabilinde nicesin, hoşmusun nedir, lâkin gelmene sebeb ne oldu? deyiş bugurmuşlar Ol daht mücrimim, günahum nihayetinde devletlû padişahdan af umarak demiş [bir kelime okunamıyor] deyiş bayurulmuş tekrar istifsar olunmuş. Sultan Ahmed hazretleri Karaman'ı fethedüb kendi üzerine gelmek kasdın anlayub mukabele kasdolunacak nice nefis telef olanmak lâzım gelir, ol ecilden der-i devlete geldim Bâki ahvalim tarifile muhtac olub takrire kudret ve miknet olmaduğa ecilden verakaya ketbolundu deyiş arznamesin öpüp hüdâvendigâr hazretlerinin hazurunda koyub gitmiş. Taşra çıkınca paşalar ve sair erkân-ı devlet girü Orta-kapuyadek bile vcrub gerü döndüler, içeri varduklarında sadr-i evvel hüdâvendigâr hazretlerine merkam Korkud Bey için İç-kapu önüne geldikde belinde olan hançerini çıkarub çuhadarına verdi deyiş nakletmiş... Topkapı Sarayı Arşivi E. nr. 6577.

⁶⁰ Yavuz'un İstanbul'dan, evsıt-ı Safer 918 tarihli ve المستعان على الملك المنصور

sonra da, babasını ve Sadrâzâmı, başka yerlere kaçacağıym diye tehdit etmişti. Bu Midilli işi Yavuz'un zihnini kurcalamakla beraber şehzade Ahmed galesi ile meşgul olduğundan, ses çıkarmadı; şâir şehzadeyi, bir müddet daha hayalleriyle yaşamağa terketti.

Yavuz, endişesinde haklıydı. *Korkud'un* İstanbul'daki anlaşmaya göre topladığı kuvvetleri dağıtması lâzımdı. Böyle olmasına rağmen, Sultan Ahmed'i bahane ederek, hâlâ kuvvetlerini el altında bulunduruyordu⁶¹. Bir müddet *Yavuz'un* ısrarı ile bir kısım kuvvetlerini dağıttı⁶². *Midilli işi* olmayınca bu sefer de

سارھان ايماء بن بايزيد خان imzalı hükümünde: Saruhan'a giderken bazı işlerini takib etmek için Ferhad Aga'yı bıraktığı: «... Midilli ki taleb eylemiş idiniz, öyle olsa zikrolunan Midilli hususu babam Hüdâvendigâr meddallahu zülhe hazretlerine danışılub anlar dahi Midilli için vasat-ı deryada muhatara mahallindedir degü veç görmedikleri ecilden tevvis olunmadı. İmdi sizin riayetiniz benim tamam maksud ve muradımdır. Faamma şimdi vakit ne nakit idüğüne hod ilm-i şerifünüz muhittir. İnşallahül'az vaktında salyaneniz ve sair hususunuz sizin umduğunuzdan ziyade olub ahvaliniz kemâliyle tedârik olunur. Siz dahi dâim ahâdiniz riayet edüb şol ki cadde-i kemâl-i mahabbet ve mevcedet ve hüsn-i ihlâs ve ihtisastır, anı mesbâk tutub gönlünüzü her vesçile hoş tutasız...» Aynı yer.

⁶¹ *Korkud'un* tarihsiz «Muhıbb-i bi-ıstıbah *Korkud-ı devlethah*» imzalı, Yavuz'a «hazret-i uhuvvet meab ve saltanat nisab» başlıklı mektubundan: «... Bilfil yanımızda olan kapı halkı tahfif olanmayub üzerimize gelenin men'ü defline kudret-i tamme mukarrer olaydı çünki ol mikdar ancak tevvis olunmamış. Ma'lûmunuzdur ki, Aydın ve Saruhan gibi ortalık mahâlde durmak tamam ihtiyat yeridir, biz muhibbinize olan, fi'l-hakika şân ü kereminüze âd ve raci' idiğünde hod şâbe-i şübe yoktur ve hem der-i devlete ne denlü karib olursan mefsedetden halâs olmayub mürcefin nice dürlü gamz ve nemimelerle fitne ve nifakdan hâli olmazlar. öyle olsa... Teke ve Alâye sancakları tevvis olunmasına himmet-i cemil olunub bâki yetişmigeni Menteşe'den ve gayri Hamid'in Teke'ye yakın olan yerlerinden ilhak olunub itmam oluna. Salyaneye razı değılüz cümle timar kılma...» ricasının yerine getirilmesi istenilmektedir. Topkapı Sarayı Arşivi E. nr. 5882.

⁶² *Korkud'un*, «Muhıbb-i bi-ıstıbah *Korkud-ı devlethah*» imzalı ve tarihsiz Yavuz'a yazdığı diğer bir mektubunda: «..Badur ki, bundan evvel hazur-ı ölinizde zaman-ı tufaliyetten belki avan-ı fitretten evlâd-ı veda ve ittihad mucibince akreb zamanda vâki' olan ehd ü peyman ve kavli aman üzerine bu diyâre gelindikten sonra sâbika vilâyet-i Anadolu'da ihtilâf ve ihtilâl hudâs ettiikte cem' ittüğümüz âdemi bu esnada dahi ihtiyaten tahfif ve taklil edemeyüb mevaciclerine ve sair mühimmatımıza sancağımız veşa etmemegin ... bu muhibb-i devlet-haha vâki' olan ehd-ı vâsik ve ehd-i sâdik üzerinde sâbit rasih bilüb eshâb-ı âğraz bu hususda sem'-i şerifinize erâcif ilka ederlerse kat'an iltifat ve itibar etmeyüb bu muhlisinizi mezheb-i müvâhat ve şeriat-ı müvâlatdan tecavüz ve

Teke ve *Alâiye* sancaklarını istemeğe başladı. Bu hâl Yavuz'un şüphelerini büsbütün artırdı⁶³. Çünkü *Korkud*, Mısır'dan gelince, mezkûr mahallerin havasının sıhhatine dokunduğunu iddia ederek, cebir kullanmak suretile *Saruhan* sancağını zaptetmişti.

Manisa baskını: Bütün bunlar, mariz, romantik *Korkud*'un hâlâ hayâller peşinde koştuğunu, amcası *Cem Sultan* gibi maceraya atılmak için fırsat aradığını gösteriyordu. *Menteşe* sancak beyi, *Korkud*'un hareketlerinden şüphe ediyor, durumunu padişaha bildiriyordu. Diğer taraftan *Korkud*, *Antalya*'ya ulaşacak yol üzerinde olan bu rakibinden çekiniyor, aleyhinde Yavuz'a mektuplar gönderiyor, ahd ü peymanına sâdik olduğunu gammazların sözlerine inanılmamasını rica ediyordu⁶⁴.

*ahd'in ihmâlinde cevâz gösterilmeye ... halkımız tahfif edüb kadr-i hacette alıko-yub madem ki kayd-i hayatta olavuz alel ıtlâk rızay-ı şerifiniz üzerine olub ol küşe-i feryadda hayır duanıza ıstıgal gösterevüz Ve hâliyâ *Menteşe* sancağı beği olan hâin şimdiki esnada uloğla der-i devlet meabınızda âdem irsâl eylemiş Galiba münâfıkane sadakat arzuleyüb belki bu mahlisiniz canibinden erâcî ih-bar irsâl eylemiş. Evvelâ mezkûr münâfıkın şer' ve ahvali ketbolanub cenâb-ı âlinize irsâl olanmuştur...* dediğini görüyoruz. Topkapı Sarayı Arşivi E. nr. 9659.

⁶³ Bu makaleye âid 61 nr.lu nota bakınız.

⁶⁴ *Korkud*'un Yavuz'a diğer bir tarihsiz mektubu: «.. *Vilâyet-i *Menteşe*'nin bi'l-ftil sancağı beği olan, Sultan Ahmed'e nice esbâbla gönder *گنجر* (gönderü) ve merraren ulaklar irsâl edüb da'vetle *İskender* nam âdemisin getürdüb on mikdar kodılığın avârız ve *ابو انزن* alub ve ulâfeci yazub ve kendüsü *Beçin kal'ası*'na girdikten sonra kal'aya sığınan müslümanların emvâl ve esbâbın gasbedüb bunca malla hisârî sizün için aldım, deyu mektub gönderdiği sâbika ma'lûmumuz oldukda *Saruhan aley-beği Hüseyin* bendenize kendü âdemlerimizden hayli âdem koşulub mezkûr *İskender*'i ref'etmek için *Menteşe vilâyetine* gönderilmişdi. *Mamâileğh Hüseyin* bendeniz askerle *Menteşe vilâyetine* dahâl ettiğinde il erinden muâvenet için iki binden ziyade müsellâh âdem cem'olar sancak beği kendü âdemlerinden yoldaş vermedüğünden gayri vilâyet-i mezkûre sipahilerin dahi göndermemiş. İrsâl olunan âdemlerimiz il erikle mezkûr *İskender*'i def' ettiklerinden sonra il erinden cem' olan gönüllüyü defter edüb kendüsüne varub buluşana ezâlar idüb mühmelâtlar söylemiş. Ve el-hâletü hazîhi kırk elli mikdar yarar kuluyub oğlunu mezkûr *İskender*'e mukarin kulub Sultan Ahmed'e hizmete göndermiş. İlmi şerife mahfi olmaya ki, sancak beği vilâyet-i mezbûreyi harabe verüb adüve haseret ve pâyıtmâl ettirmektedir. Hiyâneti ezherü mine'ş-şemsdir ... Sâbika Tanrıbilmez nam ma'ruf sūbaşısının mezâlimin teftiş etmiye ulâfelerim başı *Keyvan* bendeniz gönderildikde dokuz yüzden ziyade müteşekki defter olunmuştur Ve İlyas nam kethüdâsı mezkûr sancakda yedi bazargâhın dükânların şey'-i kalil verüb ikrehta almıştır Ve bazı kargelerde nice vakit cumâ:*

Yavuz Sultan Selim, şüphelerini gidermek için, *Bursa*'ya gelince *Korkud*'a, taraftarlarının ağzından, uydurma saltanata davet mektupları yazdırdı. Saf *Korkud*, bunları doğru sanarak, içindeki padişahlık hırslarını döküp sayan karşılıklar verdi. Yavuz bu cevapları alınca *Korkud*'un padişahlıkta gözü olduğuna tam kanaat getirdi. Onbin kişilik bir kuvvetle *Manisa* üzerine yürüdü, şehri sardı. *Korkud*, Piyâle isimli bir adamı ile sarayın bahçe kapısından kaçtı. Yavuz, çevredeki bütün geçidlerin kapatılmasına emir verdi. Etraf arandı ise de bulunamadı. Yakalanması için civar sancaklara hükümler gönderdi. Daha sonra *Isparta* ve *Burdur* taraflarında, Seyyid kıyafetinde, kaybolduğu işitildi⁶⁵.

Teke'de bir mağarada gizlenerek, yabancı memleketlere kaçabilmek için gemi arattırmağa başladı. Bu esnada tanındı ve yakalandı. *Bursa*'ya gönderildi. Şehre bir kaç konak kalınca kapucu başı *Sinan Ağa* tarafından boğuldu; cenazesi 17 Mart 1513 günü *Bursa*'ya getirildi, ve *Orhan Gazi* civarına gömüldü.

Ahmed'in harekete geçmesi ve öldürülmesi

Sultan Ahmed Amasya'yı alınca, *Mustafa Paşa*'yı affetti, lalası *Sinan Paşa* ile ikisini vezir yaptı. Dağılan adamlarına ve *yayalara*⁶⁶, hükümler göndererek Amasya'ya çağırdı ve yanına gelen-

namazı kılınmamıştır Zira cum'a akebince âdemleri câmi'lerin kapusun alub günahlı günahsız demeyüb tutarlar Nice ezâlarla bi-günah nice nesnelere alub âzâd edorler Ve mezkûr Tanrıbilmez'i şimdiki esnada ulakla der-i devlete göndermiş Galiba münâfıkane sadakat arzuleyüb belki, bu mahibb-i sâdık'ile veda cânibinden erâcî haberler irsâl edüb gamz ü nifak eylemiş olsa Cemi' kelimatı kizb-i mahz idiginde şâibe i şübhe olunmıya ...». Topkapı Sar. Arş. E. nr. 8339.

⁶⁵ Tarihsiz, «*Ez'afül'l-İbad Hemdemü'l-fâkir*» imzalı, Hemdem Paşa'nın arzısından bir kısım: «... Şimdiki hâlde Hamid ili sancağı beyinden mektub ve âdem gelüb Sultan *Korkud*'un hususunda, gâib olub, seygid suretinde nâ-bedîd oldu deyiş evfahda şayi' aldığın ilâm eylemiş Öyle olsa fi'l-cümle bu cânibden gereği gibi beklenür münâsib budar ki ol tarafların dahi hıfzına himmet olana ...». Topkapı Sarayı Arşivi E. nr. 6315.

⁶⁶ Evasıt-ı Ramazan 918 (Kasım 1512) tarihli ve «Ahmed b. Bayezid Han el-mozaffer dâima» tuğralı, Amasya'dan yazılan hükümde şöyle denilmektedir: «... Bundan evvel li-maslahatin kimesne ile buluşmayub serhad i memleket varamak vech görülmüş idi. El hâletü-hâzîhi mütevekkilen alellahı taâlâ avdet edüb mahrusa i Amasya'ya gelüb ol cânibe teveccüh ettüm ...». Bu neviden pek çok vesika vardır. Topkapı Sarayı Arşivi E. nr. 2667, 6201.

lerden, kimse ile konuşmadan Amasya'dan ayrıldığını, *Dişriği*'ye gelince bey, paşa ve *kapu kulundan* mektublar aldığını, padişahlığa çağrıldığını, söyledi⁶⁷. Taraftarlarının bir çoğu, Ahmed'in tekrar gelmesinden korkarak, kaçtılar ve *Sinop Beyi Karaca Paşa*'nın yanına gittiler⁶⁸.

Sultan Ahmed, *Dişriği*'de olduğu gibi, Amasya'da da taraftarlarından saltanata dâvet mektupları aldı. Tabii bunların çoğu Yavuz tarafından yazdırılan uydurma mektublardı. Bu durum karşısında Sultan Ahmed, eşref saatin geldiğine inandı. Çevredeki padişah kuvvetlerini temizlemek ve oralardan asker ve para toplamak üzere Amasya'dan 29 Ocak 1512 (20 Şevval 918) tarihinde ayrıldı. Yerine oğlu *Sultan Osman*'ı vekil bıraktı⁶⁹.

⁶⁷ Evasit-ı Ramazan 918 (Kasım 1512) tarihiyle Ahmed tuğralı, Amasya'dan defterdar Muslihiddin'e yazılan bir hükümde: «... Bundan akdem li-maslahatin kimesne ile buluşmayub memalik-i mahrusa sınırundan çıkmak vech görmüş idim. Ba'dehu *Dişriği*'ye geldüğümde paşalardan ve cümle beyler ve ağalardan ve kapu halkının atlı ve yayasından mektublar gelüb, saltanat sizindir, degü da'vet ettikleri sebebden...» denildiği, derhâl yanına gelmesi emir olunduğu ve aynı meilde 4. oğlu Şah Bey'e ve Hayreddin Bey'e de hükümler yazıldığı görülmektedir. Topkapı Sarayı Arşivi E. nr. 2667.

⁶⁸ Karaca Paşa'nın: «*El-abd'l-ahkar Ahmed b. Ca'fer'l-fakir*» imzalı tarihsiz bir arzasında: «*Sultan Ahmed* kallarından *Sultan Ahmed* yürükler sancağı beyi ettüğü *Davud* bendeleri sâbika *Sultan Ahmed* diyar-ı Arab'dan Amasya cânibine döndükde mezkûr *Davud* bendeleri ona muvafakat etmeyüb diyar-ı Arab'a vorub anda nice müddet durub *Sultan Ahmed* Osmaniye üstünden kalkub *Kırşehir*'e vardıkda mezkûr diyar-ı Arab'dan gelüb yine *Sultan Ahmed*'e buluşmayub *Sultan Murad* lalası *Hüseyn Bey* ile doğru Amasya'ya gelüb bu kemine Amasya üzerine gelmek sadedinde Osmaniye vasül buldukda mektub yazub mezkûra da'vet edicek...» geldiği, affedilmesi. Topk. Sar. Arş. E. nr. 2667.

Ahmed ve oğulları taraftarlarının, isimleri tesbit edilerek tanzim edilen defterleri padişaha arz edilmiştir. Burada çok enteresan kayıtlar vardır. Tokad, Beyhisar, Kedegre, Kavak, Bafra, Sonisa, Amasya, Çorum, Lâdik ve Karahisar'da, Sultan Ahmed taraftarları ve kızılbaşların adları, ne iş gördükleri yazılıdır. Aynı zamanda, Sultan Ahmed Amasya'ya geldikde kaçub Kastamonî'ye Karaca Paşa'ya varmış olanların adları da yazılıdır. Kezâ Sultan Murad ile kaçanların isimleri de kayıtlıdır. Meselâ: «*Nahiye-i Lâdik Seydi Nureddin Sultan Murad'a tâbi' olub kızılbaş olub cemiyet dahi etmiştir...*». «*Nahiye-i Amasya, Kara Çelebi veled-i Deroiş Ağa mezkûran bir oğlu Sultan Murad'la bile gitmiştir*». Topkapı Sarayı Arşivi D. nr. 10149.

⁶⁹ H. Hüsameddin, *Amasya tarihi*, III, s. 296; *Sinop Beyi Ahmed* imzalı ve padişahın hocasına yazılan bir mektubda şöyle deniliyordu: «... *Sultan Ahmed*, *Geldigelen*'e kondakdan sonra, *Taceddin Paşa* oğullarından *Şah Bey* ile

Evvelce olduğu gibi bu def'a da sancaklara beyler tayin etti⁷⁰. İlk zamanlarda *Konya* üzerine yürüyeceği şayiası çıktı ise de daha sonra *Biyyıklı Mehmed Ağa* kuvvetlerinin bulunduğu yerlere taarruz edeceği kat'i olarak anlaşıldı. *Biyyıklı Mehmed Ağa*, *Tosya*'da oturuyordu. Kuvvetlerini *Sultan Ahmed*'in gelebileceği yerlere dağıtmıştı. Bu ileri karakollardan birisi *Osmaniye*'de⁷¹;

Hasan Bey ki *Sultan Ahmed* eslikasından idi, mezkûr *Hasan Bey Keleşre* demekle ma'raf mevzi'de evleri ve vâlidesi olub onda gelcek müşarünlegh *Mustafa Bey muttali* olup üzerin(e) ilgayub tutup kemine katına getirdi. Andan sâbık *Taceddin Paşa* oğullarından üç nefer kemine katına gelmişlerdi. Ve *İskilib Çeri* başısı *Mehmed Bey* ki sâbika varan *Çaşnigir Ayas*'la *Elvan* oğlun tutup getirendir ol dahi *Taceddin Paşala* ile hoyiş olup *Taceddin Paşa* sâbika gelen oğulları dahi bu çeri başı *Mehmed Bey* dahi bu el'an tutulan *Taceddin oğlu Hasan Bey* için kemineye saytan demişler idi ki, ol ve biz *Sultan Ahmed* Amasya'ya geldükde *Davud Paşa* oğlun tuttu biz dahi onunla bile idik, bile tutulduk *Biz fırsat bulduk kaçtık ol kaçamadı* Amma hemen fırsat bulduğa gibî mecâl vermez kaçar gelür demişler idi... *Zilka'de* ayının yirmi altıncı penc-şenbih günü *Tosya* cânibine olanca âdemiyile müteveccih olundu ki *Emir-i âhür Ağa* ile hile olub *Hak-taalâ* ne takdir etmiş ise inşâallah vâki' olur. *Himmet-i âli* dirîğ buyurulmaya *Mezkûr Sultan Ahmed* cânibinden mezkûr *Hasan* haberi bu ki, *تره فرامی* ile nihayet iki bin âdemi vardır evvelâ kemine[nin] *Kastamonî'ye* geldiğin işidicek be gayet bi-huzur olmaş *Dört* bin cebelu mükemmel âdemiyile geldi demişler *Sonra* *Emir-i âhür Ağa'yı* yedi bin mükemmel âdemiyile geldi ve *Karaman* cânibinden *Hemdem Paşa* dahi hazırduz gelmek ardındadır degü işitmiş Amasya'dan çıktığına sebep budur dediler. Niyeti *Karaman* cânibine gitmektir *Zira* cümle oğulları derlermiş birkaç âdem ki nihayet yüz mikdarı ola, yanına gelüb bunda oturmak hotadır *Karamanlu* seni isterler heman işlerine girmek gerektir, ben kılavuz olayın alayın çıkayın demiş *Ana* uyub gider derler *Osman* adlı oğlu ki bi'l-fil yanında ol kalmıştır. Amasya'da koyub ve *Ca'fer* adlı bir rikâbdarı var imiş, anu Amasya beylerbeyisi edüb kendü *Mirza Bey* ve *Davud Paşa* oğluyile *Geldigelen*'e çıkub yadı *Çorum'da* etmek niyetinde imiş ve beylerbeyi olan *Davud Paşa* oğlun hapisten çıkarub ulâfecisi başiyile ikisi katında imiş *Ve küçük* اچچو اگاسی yürüklere sancak beyi olmaş ki yürükleri getire...». Daha sonra yakalanmaları hapsediği, afılarını istedikleri, bu haberleri *Hasan Bey*'den aldığı yazılıdır. Topkapı Sarayı Arşivi E. nr. 2667.

⁷⁰ Evâhîr-i *Zilka'de* 918 (1513 Şubat başı) tarihli ve *Sultan Ahmed* tuğralı, orta köyünden yazılan tevehh berâtı mucibince, beş kerre yüz bin akçe ile, *Kayseri* sancağı *Süleyman Bey*'e tevehh edilmiştir. Topkapı Sarayı Arşivi E. nr. 6396.

⁷¹ Tarihi olmayan, «*Ve'd-dâi Çavuş Ali'ül-bakir*» imzalı raporda: «... *Sultan Ahmed* Amasya'dan göçüp *Hüseyni* ovaya gelüb andan *Aksaray'a* dokuz göç tahmin eylemiş *Azmi Hemdem Paşa* üzerine vurmaktır *Karaman* diyârının hânkleri tahrik edüp gel aramızda gel sana muavenet-i küllî edelüm demişler, ve oğlunu cemaati ile Amasya'da koyub gitmiş, derler...» kaydı mevcud olup, daha

diğeri de *Amasya* yakınlarında idi. *Sinop beyi Ahmed Bey*, Sultan Ahmed'in Bıyıklı Mehmed Ağa üzerine yürüyeceğini anlayınca, derhal imdadına koştu⁷². Daha önce Bıyıklı Mehmed Ağa ve Ahmed Bey, *Çankırı sancak beyi Sultan Osman* ve *Kastamonî sancak beyi Sultan Musa'yı* Bursa'ya göndermişler, bu suretle bu tarafları şehzadelerin oğullarından temizlemişlerdi.

Bıyıklı Mehmed Ağa, muhtelif yerlere gönderdiği kuvvetlerden bir kısmını da, şehzade Ahmed'in hareketlerini gözetlemek üzere, *Ahmed Çavuş* kumandasında, 300 500 kişilik askerle *Osmancık*ya göndermişti. Bıyıklı Mehmed Ağa üzerine yürüyen Sultan Ahmed, Mehmed Ağanın bu ileri karakolunun *Hüseyn-âbad*'de olduğunu öğrenince, 1500 kişilik kuvveti ile üzerlerine saldırdı. *Ahmed Çavuş* adamları ile *Sultan Ahmed* arasında, *Osmancık kalesi* önünde bâzi çarpışmalar oldu. Sultan Ahmed kaleyi alamadı.

Ahmed Çavuş kuvvetleri yenildi ve *Osmancık kalesine* sığındı. 5 Şubat 1513 (29 Zilkade 918) tarihinde Sultan Ahmed buradan *Koyun Baba* tekkesi civarına gidip konakladı. Zaman, zaman Ahmed Çavuş ile aralarında çarpışmalar oldu; fakat kat'i bir

sonra, padişahın çabukça gelmesi, kendisinin Emir-i âhûr Ağa ile olduğu yazılıdır. Topkapı Sarayı Arşivi E. nr. 7053.

⁷² Emir-i âhûr Ağa'ya, tarihsiz, Ahmed Çavuş'un yazdığı mektubda: «... Zilka'de ayının yirmi dokuzuncu günü ki şenbih günüdür Sultan Ahmed ılgar edüp gelüp bunda *Osmancık*'da üzerimize düştü. Biz dahi devletlü hüdâvendigârın eyyam-ı devletinde ba'zı hazır bulunup Allahu taala hazreti birliğine sığınup karşılayup harika savaş eyledik. Ahirü'l-emr kendü gelüp bizi zorlayup *Osmancık kal'asın* hisar eyledi Kendü geçüp *Koyun Baba* tekkesi üzerinde kondu. Amma geçerken askeri kıyas olundu, bin beş yüz mikdarı âdemdir deyu cevap verdi. Öyle olsa biz *Bursa*'dan *Sultan Ahmed'e* niyet edüp geldik. Eğer murad edinürseniz hiç banan gibi fırsat ele girmez, kendüsünü ele getirecek vaktür Eğer safanız var ise getirüp bir toya (?) koymuşuz bir dürlü dahi bilmeyesiz, ol gün muhkem ceng oldu... Ma-hasal halkı alacaktır biz dahi her gün kapıdan çıkup ceng ederiz. Gâh âlem alırız, ve gâh mecrûh ederiz. El-kissa gözümüz dahi alubdur aceledir eğer bir gün ürküb ceng etmezse *Kandakaldı ki gelesüz hiç şek yoktur ki ele götürürdünüz...*» denilmekte, müteakiben de erzak ve sularının olduğu, çabuk gelmesi hakkında ba'zı kayıtlar bulunmaktadır. Topkapı Sarayı Arşivi E. nr. 2667.

Sinob Bey'i Ahmed'in arızasında şunları görüyoruz: *Çankırı* «... halkın şayed giru avlet ideler deyu vehmi olmağın bu kemine acele ile *Kastamonî*'ye vasül sa'yindedir Ve inâyet olunup birkaç gün çelebiler âdemlerinden bu cânibe kimse koyuverilmeye Yakında bu cânibe de *Musa Çelebi Kapı ağası* ile bir kaç kapısı halkı ol cânibe varmıştır...» Topkapı Sarayı Arşivi E. nr. 6927.

netice elde edilemedi. Bu arada Ahmed Çavuş, *Bıyıklı Mehmed Ağa*'ya mektup gönderdi ve acele gelmesini rica etti. Şehzade Ahmed'in asıl maksadı ise Ahmed Çavuş değildi. *Tosya*'da oturan Bıyıklı Mehmed Ağa idi. Buradan *Tosya* üzerine yürüdü. Mehmed Ağa, Sultan Ahmed'in niyetini anladı, lâkin yanında Sultan Ahmed'le çarpışacak kadar kuvvet yoktu. Bu sebepten *Tosya*'dan kalkarak *Çankırı-Kalecik* yolunu takiben *Ankara*'ya geldi⁷³.

Padişaha, uzun bir rapor yazdı ve bunda olup bitenleri anlattı. Sultan Ahmed'in *Osmancık* önünde gafil durduğu, Hanım oğlu, *Hemdem Paşa*, *Karaca Paşa* yanındaki kapıkulu askerlerinin ve iki bin kadar kapıkuluna mensub kuvvetin emrine gönderilmesini, bunlarla şehzadenin hakkından geleceğini bildirdi⁷⁴.

⁷³ Bıyıklı Mehmed Ağa'nın tarihsiz olarak, gönderdiği bir raporda şunlar yazılı idi: «... *Osmancık kal'asına üç yüz mikdar âdem seşüb göndermiş idik ki, varub ol cânibe olan sipâhi tâifesine ve sair halayika istimalet edüb il, memleket devletlü hünkârındır, deyu çağırdup ve Osmancık kal'asında oturup etraf-ı âlemi teccüs edüp Sultan Ahmed ne cânibe teveccüh eder fikr-i feraseti nedir bilineydi Öyle olsa Sultan Ahmed'de Hüseyn-âbad'a çıkub kaçmak mukarrer olmuş iken bizim cânibimizden âdem yetişüb nereye kaçarız, Mir-i âhûr, dört yüz âdemle Tosya'da oturup ve bir kaç yüz âdem Osmancık'a göndermiştir, deyicek, ol dahi heman dönüp ol gece yem kesüb Osmancık'a ılgar edicek bizüm dahi âdemlerimiz haber alup, cemi'si hisara girüp oturdular. Sultan Ahmed dahi hisarın üzerine gelicek âdemlerimizün bir kaç ittifak etmişler ki, biz Bursa'dan berü banan niyetine gelüp hünkâr yoluna çalışmaya geldük deyu otu kırk mikdar âdem çıkup bunlar ile baluşup savaş edüb ve bir nice anlardan ve bir kaç bizden düşüp yine hisara girdiler. Biz dahi Tosya'dan gözüp Kângırı cânibine gelüp Kal'acık cânibine teveccüh etmişizdir Amma cemi' cevânibe casuslar gönderilüp... Ve hem Han hazretlerinin oğluna dahi ılgarla eylemeyüp bu cânibe buyurasız Zira niyet-i ma-tekaddüm çekilüp gitmektedir Hususa ki sultanın cânibinden teveccüh işidecek bir saat te'hir etmeyüp heman kaçır Kazıyye bir dürlü dahi olar...» Topkapı Sarayı Arşivi E. nr. 6592.*

⁷⁴ Bıyıklı Mehmed Ağa'nın tarihsiz, Yavuz'a arızası: «... Bu bende-i bîmikdarın taleb ettiğüz budur ki, devletlü hünkârın bu ben kulana iki bin mikdar âdemle Han hazretlerinin oğlunun âdemlerini ta'cil irsâl buyurur ve Kângırı sancağına ve Ankara sancağına yasaklı itmeğın üzerine bir hüküm dahi sadaka olana ki, benim üzerine cemi' olalar Ve Hemdem Paşa yanında olan hüdâvendigâr kullarına bir hüküm dahi sadaka olana ki, ta'cil anlar dahi gelüp cem'olana Ve Sinop soncağı beyi Ahmed'e dahi bir hüküm sadaka olana ki, Der-i devletten ona koşulan hünkâr kullarından kim var ise gelsün yanıma cem'olalar Sipâhisi ve kendüsü lâzım değil Bu mikdar âdem ki yanıma cem'ola Şimdî yanında olan âdemle külli bir yere cem'olunup Allah inâyetiyle ve devletlü

Sultan Ahmed, Çankırı ve Tosya ile Kastamonî taraflarını yaka yıka, buralardan asker ve para topluya topluya Ankara'ya doğru kaçan Yavuz kuvvetlerinin peşinden gitti. İşin gittikçe kritik bir hâl aldığı görülen padişaha arzular yazarak harekete geçmesini rica ettiler: "... Tosya'ya geldi deyü haber getürdüler. Memleketi böyle gözlemiyüp kaydın ve maslahatın itfa edüb göresiz. İğmaz-ı aynemekle geldi, tamcam memleket içine girdi. Eğer bu tarafa gelmelü olur da ardından düşman gelmiyeceğin bilicek, cemi' memleket halkı bi'z-zarurî tabi' olub iş fesada varur. Ma'lûmunuzdur ki, her kişinin evi üzerine varıcak tabi' olmamağa kaadir değildir. İtfa idüb içine girmeden tedbir-i devlet ne ise fikrolunub kayd ve maslahatı görülmeye himmet oluna. Bu maslahatı yaza koyub Rumeli askeri gele deyü te'hîr ederseniz bir büyük fitne hâsıl olur. Sonra nedamet fayda vermez. Ve mahfi olunmıya, işte teveccühü Kastamonî olmak anlanur..."⁷⁵.

Sultan Ahmed kuvvetlerini gittikçe artırıyor. Bununla beraber padişah casusları tarafından kandırılan bir kısım Sultan Ahmed askerleri de Yavuz tarafına iltica ediyorlardı⁷⁶. Bunlar arasında, çoktanberi Yavuz'un yanına gelmek isteyen, birçok şeyleri haber veren, Sultan Ahmed'in çavuş başısı Bâli Ağa'da vardı⁷⁷.

Sultan Ahmed, Ankara'dan, Eskişehir-Seyidgazi yolu ile İnönü'ne doğru yoluna devam etti. Artık maksadının Bursa'da oturan Yavuz Sultan Selim ile savaşmak olduğu aşikârdı, Padişahın casusları, Sultan Ahmed'in kuvvetlerini, geçtiği yerleri, neler yaptığını günü gününe padişaha bildiriyorlardı⁷⁸.

Hünkârın himmet ve devletiyle Osmanlık üzerinde gafil dururken üzerine varup buluşurum .... Topkapı Sarayı Arşivi E. nr. 2667.

⁷⁵ Tarihsiz ve imzasız arz. Topkapı Sarayı Arşivi E. nr. 12206.

⁷⁶ "Ali ve Şah Veli" imzalı, tarihsiz bir arzıda, baş korkusundan Sultan Ahmed'in yanına gittikleri ve: "... Amma şimdiki hâlde yanından kaçıp yine gelüb evimize geldik. Ve ehl-i iyâlmizi muhkem bir yere darlandırdık. Ve bir kaç yüz yoldaşlar ile padişah-ı âlem-penâhın ve sultanımın hâk i pâ-yî şerifine yüz sürüyü varmak murad ve maksud edindik, bâki ferman sultanımındır..." kayıtları görülüyor. Topkapı Sarayı Arşivi E. nr. 6118.

⁷⁷ Topkapı Sarayı Arşivi E. nr. 6183.

⁷⁸ "... Hâliyâ Seyyid Gazi'ye varup askerini kendü gözû ile görüp gâh önlerince ve gâh kenardan yürüyüp Eskişehir'e kondurup andan götürüp İnönü'de Hisar na'n mahalle kondurup bi-nefsiht gelüğü..." ve niyetinin savaşmak

Sultan Ahmed'in ileri harekâtını durdurmak için, Yavuz Sultan Selim, *Mir-i âkâr Bıyıklı Mehmed Ağa* ve *Anadolu beylerbeyi Mustafa Paşa* kumandasında, öncü kuvvetleri gönderdi. Ahmed'in ise yanına 20 30 bin kişilik bir kuvvet toplanmıştı. Yavuz'un öncü kuvvetleri şehzade Ahmed tarafından yenildi ve arta kalanları kaçı. Sultan Ahmed bunları takib etmedi. Yavuz Sultan Selim onun bu yanlış hareketinden faydalandı, dağınk kuvvetlerini topladı ve oğlu *Süleyman*'a bir ferman göndererek süratle İstanbul civarına gelmesini emretti. 4 Nisan 1513 pazartesi günü (27 Muharrem 919) Bursa'dan Ahmed üzerine gitti⁷⁹.

Yavuz, kardeşi Ahmed'le 15 Nisan 1513 (8 Safer 919) da *Yenişehir ovasında* savaşa tutuştu. Burada çok kanlı bir savaş oldu. Sultan Ahmed'in bu savaşa girerken morali bozuktu. Devlet adamları tarafından aldatıldığını anlamıştı. Bursa'nın yakınlarına kadar geldiği halde: "Gördü ki ümerâ ve vüzerâdan incâz-ı va'de dâir bir hareket belürmedi, ve bir uçar sinek dahi karşı gelmedi, ne idüğün bilüb heman Yenişehir tarafına yürüdüler"⁸⁰.

Yavuz, *Yenişehir savaşında* türlü hilelere baş vurdu, bu suretle Sultan Ahmed kuvvetlerini avladı. Sultan Ahmed, *Anadolu* kuvvetlerinin çekildiğini görünce, Yavuz'u yendiğini zannetti, çılgın gibi sevindi. Fakat *Dukakin oğlu*'nun yetişmesiyle tuzağa düştüğünü anladı, *İzmit*'e doğru kaçmağa çalışırken yakalandı. Sultan Ahmed, Yavuz'la görüşmeği çok rica etti, lâkin bu ricası bir türlü kabul olunmadı. *Korkud*'u öldüren kapıcıbaşı *Siran Ağa*, Ahmed'i boğdu. Ertesi gün cenazesi Bursa'ya getirildi, *Şehinşah*'ın yanına gömüldü⁸¹. Yavuz, Korkud'un öldürülmesinde olduğu

olduğuna dâir. Mustafa imzalı bir rapor. Bu raporun, Anadolu beylerbeyi Mustafa Paşa'ya âid olması muhtemeldir: Topkapı Sarayı Arşivi E. nr. 5811.

⁷⁹ Evâhîr-i Muharrem 919 (1513 Nisanı ortası) tarihli ve Yavuz'un oğlu Süleyman'a Bursa'dan yazdığı hükümde: "...Hük-m-i hümayunum vasıl bulundak-da bir an ve bir saat te'hîr etmeyüp İstanbul'a karib [iki kelime okunamadı], mahâl görüp İstanbul'a yakın gelesiz ki, mühim maslahat düşmüştür emrim üzere-yakin geldüğün yazup bâb-ı saadet-meabıma bildüresüz sonra yine emr-i celi-lü'l-kadrim ne veçhile sâdir olur ise mâcibi ile amel idesiz işbu Muharremü'l-haram ayının yirmi yedinci günü ki, düşenbih günüdür ben dahi gümn ü ikbâl-le-mahrûsa-i Bursa'dan göüp Allahın inâyeti ile Sultan Ahmed'in üzerine müte-veccih oldum..." denilmektedir: Topkapı Sarayı Arşivi E. nr. 6185.

⁸⁰ Topkapı Sarayı Arşivi E. nr. 12363.

⁸¹ Topkapı Sarayı Arşivi, *Aynı vesika*.

gibi, bu sefer de, Bursa'lıların teessürünü gidermek için 1000 koyunun kesilmesini ve 700.000 akçenin dağıtılmasını emretti⁸². Bu suretle Bursa şehrinde esen matem havasını giderdi. Yıllardan beri padişahlık için çalışan, imparatorlukta düzeni bozan, ve para toplayan, bu uğurda memleketi düşünmeyen, hükümdarlar gibi yaşayan Sultan Ahmed'in, boğulduğu zaman yanında şu eşyalar bulundu: Balık dişi iki şamdan, bir kırmızı kaftan, 3 kemha kuşak, bir müzehheb kadife minder, bir zereşan hançer kuşağıyla bir yeşim levha, bir kırmızı çuha gömlek, destimal makrama, çarşaf ve yastıklar ile bunlara mümasil daha bazı şeyler⁸³.

Amasya'nın zabtı ve şehzadelerin boğdurulması:

Bu esnada Sultan Ahmed'in, yakalanan adamlarının ise defterleri tanzim edilerek padişaha takdim olundu⁸⁴. Diğer taraftan Sultan Ahmed'in, Amasya'dan uzaklaşması üzerine, o taraflarda bulunan Sinob mutasarrıfı Ahmed Bey, maiyetindeki kuvvetler ve İskilip Çeribaşısı Mehmed Ağa ile Amasya üzerine yürüdü. Şehirde şehzade Ahmed'in oğlu Osman bulunuyordu. Babasının ayrılması üzerine vekil olarak kalmıştı⁸⁵, burada hayli savaş oldu. Sultan Osman kuvvetleri yenilip şehre girdiler ve kapıları kapadılar. Sonunda genç şehzade, Amasya'yı yanındaki kuvvetlerle koruyamayacağını anlıyarak kaçtı. Bunu duyan Çeribaşısı Mehmed Ağa (Bey), şehzadenin peşini bırakmadı. Yakalayıp

⁸² A. M. T. Koyunluoğlu, *İznik ve Bursa tarihi*, Bursa 1935, s. 149.

⁸³ *Suret-i metrukât ı merhûm Sultan Ahmed Han*, Topk. S. Arş. E. nr. 5'98.

⁸⁴ Sultan Ahmed'in sipâhiler kethüdası, sipâhi Ca'fer, İskender, Çavuş İsmâ Bâli, Elvan Çelebi oğullarından Mehmed Çelebi, Sultan Alâeddin'in çeşnigiri İlyas, Sultan Şehinşah'ın sipâhiler ağası Piri Ağa, Arpa Emîni Yusuf, müteferrika Mahmud, Solak Bahşi zikredilebilir. Bunlar: «...Sultan Şehinşah vefat ettükte oğlu Sultan Mehmed yanında kalup Sultan Ahmed üzerine geldiği feteratda bile bulundukda ba'dehu bize destâr verüp kande giderseniz varun dedikde biz dahtı S. Alâeddin yanına varup Bursa'ya bile gelmişler...» Topk. Sar. Arş. E. nr. 3237.

Sinob Beyi Ahmed'in, Yavuz'un hocasına gönderdiği mektubta, Küçük Ağa'nın tutulduğuna, kefalete rabtedildiğine, «Eğer nâgâh kızılbaşta olan Murad Bey cânibine meyli olmak ihtimâl veritüp bu tarafta konulmamak münâsib görülürse zâhir budur ki, emr-i âli sâdir olur onunla amel...» olacağına dâir kayıtlar vardır. Ayrıca, Sultan Ahmed gâilesinin sona erdiği, kendisi ve adamlarının bu husûsta çok çalıştığı, terfih ve taltifleri husûsunda padişaha söyleyivermesi de yazılıdır. Topkapı Sarayı Arşivi E. nr. 7633.

⁸⁵ Bu makalenin 69 ve 71 nr.lu notlarına bakınız.

Ahmed Bey'e teslim etti⁸⁶. Yavuz'un gönderdiği hüküm mucibince, şehzade Osman, Sultan Murad'ın oğlu Sultan Mustafa, 14 Mayıs 1513 (8 Rebülevvel 919) Cumartesi günü boğduruldular⁸⁷. Şehzade Murad'ın oğlu Mustafa, Çelebi Mehmed'in oğlu Kasım türbesine, şehzade Osman da, II. Bayezid cami'i avlusuna gömüldüler. Şehzade Mustafa'nın mezar taşında, kavuğunun altında, boğulduğunu gösteren, ilmik işareti vardır⁸⁸. Şehzade Osman'ın mezarı üzerine sonradan türbe yapılmış ve halk arasında burası «Osman Çelebi Türbesi», diye şöhret almıştır⁸⁹. Karaca Ahmed Bey (Paşa), Amasya'da şehzade Ahmed ve çocuklarına âid eşyaları müsadere etti ve defterlerini İstanbul'a gönderdi. Amasya'daki şehzade mezarlarına nazaran, Sultan Murad'ın İran'a kaçmasından sonra Eylül 1512 (Receb 918) de öldürülen Mehmed Çelebi adlı bir oğlu daha olduğu anlaşılıyor⁹⁰. Mehmed Çelebi'nin, Yavuz'un ilk kurbanlarından olması muhtemeldir. Çünkü Amasya şehri bu tarihte Yavuz kuvvetleri elinde bulunuyordu. Şehre Yavuz tara-

⁸⁶ Sinob Bey'i Ahmed Bey'e âid bir yazıda, İskilip Çeribaşısı Mehmed'den çok yardım gördüğü kaydolunduktan sonra şunlar yazılmıştır: «... Sultan Ahmed Osmanlık üzerinde iken varup Kedegre'de oturup Osmanlık üzerinden kalkınacak bu dahtı Merzifon'a ılgar edüp yarar âdemlerin alan bendedir Ve şimdi dahtı bu kemine Amasya'ya geldikde cemil halkdan mukaddem varup düşmanla elleşüb ba'dehu asker yürüdükde çarha cengin idüb nice âdem yıkub düşman münhezim olup hisara kaçdıktan sonra kapusun beklemeye âdem konuldukda kimesne ihtiyar idemeyüb âkibet ol hizmeti dahtı bu ihtiyar edüp varup hisar kapusun hizfedüb Osman Bey içerüden çıkup kaçdıka yine bu muttali olup yanında bir az âdem bulunup kendüsü olanca yaldayı ile Osman Bey'i ardınca gidip bir yoldaşıyla bu kemineye haber gönderüp Osman Bey'i varup tutup hizmette şol-ka'lar mümkün ve müessir çalışmıştır...». Daha sonra Kedegre subaşılığını verilmesi hakkında malûmat vardır. Topkapı Sarayı Arşivi E. nr. 6586.

⁸⁷ Sinob Bey'i Ahmed Bey'in tarihsiz diğer bir arızasında: «... Mubârek Rebi'ül-evvelin sekizinci şenbih günü merhum ve mağfûrân-leyh Sultan Ahmed oğlu Osman Bey ve Murad Bey'in oğlu dâr-ı fenadan saray-ı bekaya rihlet etti, devletlâ hüddâvendigörün ömr-i devletin yeom-i kıyamete değin kayim ide. Osman Bey Sultan Bayezid Han aleyhîr-rahmeti ve'l-gufran câmi'i bahçesi avlusu içinde defn olundu Bu kemineye hükm-i hâmagun vârid oldu ki Sultan Ahmed'in ve oğullarının ve fevt olan ve terk-i diyâr eden ağalarının esbâbın ve emlâkin nâtik ve sâmit ne var ise yazup defter edüp der-i devlete arzoluna degü...» zapta başlandığı yazılıdır. Topkapı Sarayı Arşivi E. nr. 6198.

⁸⁸ İ. Hakkı Uzunçarşılı, *Kitabeler*, İstanbul 1927, I, s. 135—136.

⁸⁹ Aynı eser, s. 130—131.

⁹⁰ Aynı eser, s. 135.

ından sancak beyi ta'yin edilen *Davud Paşa oğlu Mustafa Paşa*, 19 Mayıs 1512 de Amasya'da bi'l-fiil işe başlamıştı⁹¹.

Şehzade Ahmed, Malatya'ya giderken, Amasya'yı zabtedemedi. Ancak burayı Kasım (Ramazan) da âni baskınla aldı. Bu itibarla şehzadenin öldüğü Receb ayında, Amasya'da padişahın sancak beyi ve kuvvetleri vardı. Ondan dolayıdır ki, ne şekilde bırakıldığı tesbit edilemeyen —İran'a kaçmadan önce babası *Sultan Murad* tarafından yerine vekil olarak bırakılması muhtemel — şehzade Mehmed Çelebi'nin, Yavuz'un emriyle öldürülen ilk şehzade olması kuvvetli bir ihtimal dahilinde bulunur.

Netice

Böylece Yavuz Sultan Selim, 1513 senesinde bütün rakiplerini ve onların hayatta kalan oğullarını — İran'a ve Mısır'a kaçanlar müstesna — öldürmüş, memleketi kızılbaş tehlikesinden kurtarmış ve intizamı sağlamağa muvaffak olmuştur.

Doğu ve güney Anadolu ile Suriye, Filistin ve Mısır'ı kısa zamanda imparatorluğuna katarak, en az kendinden evvelkiler kadar Türk topraklarına ikinci bir ülkeler imparatorluğu armağan etmiş, bu suretle Türk gücünün batıda olduğu kadar, doğuda da, başeğmez bir kuvvet olmasını temin etmiştir. Onun sayesinde ki doğu ve batı orduları, oğlu muhteşem Süleyman'ın önünden kaçmış, dünyanın en muazzam imparatorluklarından birini kurmasına, İstanbul'u dünya politikasının merkezi yapmasına engel olamamışlardır.

⁹¹ H. Hüsameddin, *Amasya tarihi*, II, s. 268.